

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Studijní opora k předmětu kombinované formy studia

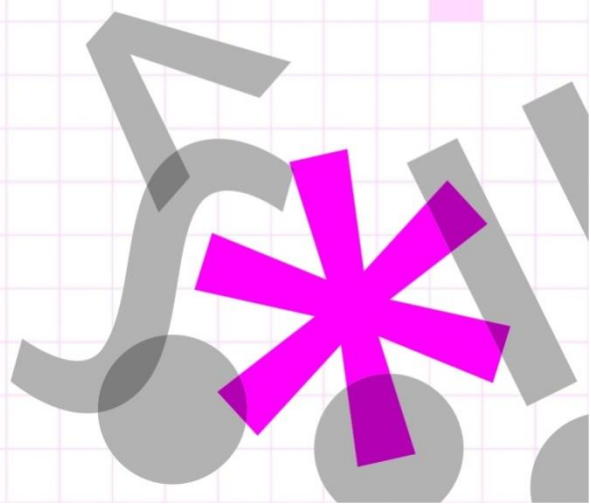
předmět

PSYCHOLOGIE SOCIÁLNÍ

obor

**Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci
v etopedických zařízeních**

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Vysvětlivky k používaným symbolům

ÚVOD KE STUDIU PŘEDMĚTU NEBO KONKRÉTNÍHO TÉMATU

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

prověřují, do jaké míry student text a problematiku pochopil, zapamatoval si podstatné a důležité informace

SHRNUTÍ

shrnutí tématu

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

vyzdvihuje důležité či nové termíny, nebo hlavní body, které by student při studiu tématu neměl opomenout

LITERATURA

použitá ve studijním materiálu, pro doplnění a rozšíření poznatků

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

student se zde dozví, jakým způsobem bude kurz ukončen (test, seminární práce, projekt, ústní zkouška apod.)

ÚVOD DO STUDIA PŘEDMĚTU (ANOTACE)

Student se seznámí se základními pojmy sociální psychologie, kdy budou aplikovány předchozí vědomosti do oblasti člověka jako sociální bytosti.

CÍLE PŘEDMĚTU:

Cílem předmětu je vybavit studenta dostatečným množstvím relevantních údajů v oblasti psychologie jedince a společnosti. Biologický organismus se stává sociálním, má různé statusy, role, komunikuje, vytváří vztahy s druhými, žije s druhými, má předsudky, vnímá druhé i sebe, poskytuje a přijímá oporu, učí se chovat prosociální.

OSNOVA PŘEDMĚTU:

1. Vztah sociální psychologie k příbuzným disciplínám
2. Nejstarší názory na sociální chování
3. Kultura
4. Jazyk a komunikace
5. Normy, konformita
6. Postoje
7. Socializace
8. Skupiny
9. Předsudky a stereotypy
10. Sociální percepce
11. Veřejné mínění
12. Sociální opora; autonomie
13. Prosociální chování

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

ZÁKLADNÍ LITERATURA

HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 168. ISBN : 80-7178-198-3

HUNT, M. *Dějiny psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 708. ISBN: 80-7178-386-2

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia 1999. s. 287. ISBN 80-200-0690-7.

Stručný filosofický slovník. Praha: Svoboda 1966.

DOPORUČENÁ LITERATURA

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd.. Praha: Portál, 2000. s. 776. ISBN: 80-7178-303-X.

HELUS, Z. *Psychologické problémy socializace osobnosti*. Praha: SPN 1973.

MORRIS, D. *Body Talk. Řeč těla*. 1. vyd. Praha: Ivo Železný, 1999. s. 246. ISBN 80-240-0238-8.

PEASEOVI, A. a B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. 1. vyd. Brno: Jiří Altman, 2000, s. 320. ISBN : 80-86135-15-2.

VÝROST, J. *Sociálně-psychologický výskum postojov*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 1989. s. 344. ISBN 80-224-0054-8.

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie I., Člověk a sociální instituce*. 1. vyd. Praha: Portál 1998. s. 384. ISBN 80-7178-269-6..

VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Aplikovaná sociální psychologie II.*, 1. vyd. Praha: Grada 2001. s. 260. ISBN 80-247-0042-5.

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

Předmět bude ukončen zápočtovým testem a ústní a písemnou zkouškou.

Téma č. 1:

VZTAH SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE K PŘÍBUZNÝM DISCIPLÍNÁM

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Způsob výuky: *téma je přednášeno v rámci výuky a doplněno samostudiem.*

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Sociální psychologie a obecná psychologie, sociologie, antropologie.

Klíčová slova: psychologie

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

Sociální psychologie vychází a navazuje na výše uvedené disciplíny a z hlediska jedince jako sociálního tvora pak akcentuje především aplikace sociální a kulturní antropologie.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd.. Praha: Portál, 2000. s. 776. ISBN: 80-7178-303-X.

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. S. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

LEVI-STRAUSS, C. *Smutné tropy*. 1. vyd. Praha : Academia, 1969. s. 252

WOLF, J. *Kulturní a sociální antropologie*. 1 .vyd. Praha: Svoboda, 1971. s. 354.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

Aplikujte poznatky sociální a kulturní antropologie na svůj současný sociální život a hledejte případné historické paralely.

Prostor pro odpovědi:

SEZNAM POŽADAVKŮ NA ZÁVĚREČNOU ZKOUŠKU (TEST)

1. Podrobné seznámení s literaturou a schopnost aplikovat poznatky na současný sociální život.

Téma č. 2:

NEJSTARŠÍ NÁZORY NA SOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Tato kapitola chce čtenáři přiblížit některá stanoviska myslitelů z různých

období vývoje lidstva; neklade si za cíl vyčerpávajícím způsobem předesíť kompletní sumu všech relevantních názorů. Je spíše připomenutím výše uvedené Levi-Strausovy myšlenky a dává nám příležitost porovnat současné názory s těmi, které považujeme za již „staré“; zároveň nám může připomenout fakt, že lidská psychika (zvláště pak negativní prvky) se zdaleka nevyvíjí a nekultivuje tak rychle, jak bychom si přáli, jsouce aktuálně přítomni v našem čase a soudíce, že jsme současným, moderním a jediným středem vesmíru

Etapy: řecká filosofie, křesťanství, počátky novověku, psychoanalýza , behavioristické teorie.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- řecká filosofie,
- křesťanství
- psychoanalýza
- behavioristické teorie

Klíčová slova: řecká filosofie, křesťanství, počátky novověku, psychoanalýza , behavioristické teorie.

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HUNT, M. *Dějiny psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. s. 708. ISBN: 80-7178-386-2

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

MACHIAVELLI, N. *Vladař*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1969. 120 s.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Srovnajte model řecké filosofie socializace dneškem
2. Najděte hlavní rozdíly mezi psychoanalýzou a behaviorismem

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 3:

KULTURA

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Každá společnost má svou vlastní kulturu, která může být stručně definována jako způsob života.

Při vyrovnávání se se svými společnými problémy se pokoušejí členové společnosti o různá řešení: některá z nich se pevně uchytí a přenášejí se dalším generacím jako kultura této společnosti. Některé problémy jsou specifické se zřetelem na danou společnost, jiné jsou všeobecné a společné všem lidem: např. uspokojování biologických potřeb, výchova dětí, starost o nemocné. Každá kultura řeší tyto problémy originálně a můžeme říci, že neexistují dvě identické kultury. Specifický soubor společností přijatých řešení je ovlivněn fyzickým prostředím (podnebí, místopis, přírodní zdroje atd.), člověk však není pouze pasivní obětí svého prostředí, má tendenci jej přetvářet a podmínky si zlepšovat.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

1. Kultura národa se skládá z jeho výrazných modálních forem chování, stejně jako z názorů, hodnot, norem a premis, s kterými jsou tyto formy chování ve svém základu usměrňovány.

2. Kultura je organizovaná skupina idejí, zvyků a podmíněných emocionálních odpovědí, na kterých participují členové společnosti.

Klíčová slova: způsob života, explicitní (resp. implicitní) kultura, kategorie kultury, modální osobnost, kulturní hodnoty, kulturní normy

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

.....

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Srovnejte prvky kultury před a po listopadu 89
2. Najděte v naší kultuře příklady alternativ.

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TÉMATU

.....

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

1. Jazyková komunikace je nejběžnější formou a prostředkem mezi osobního chování, umožňuje vzájemné porozumění zkušeností jiných lidí: toto vzájemné porozumění umožňuje utváření společností, stejně jako vznik a přenos kultur.
2. Komunikace je vzájemná výměna názorů mezi lidmi prostřednictvím jazyka.
3. Všechno chování v mezi osobních situacích má charakter sdělení = člověk nemůže nekomunikovat.
4. Základem společenského života je to, že přáním každého jedince je, aby byl od druhých potvrzen jako to, co je nebo dokonce jako to, co může být a zároveň máme vrozenou schopnost své spolulidi rovněž potvrdit.

Klíčová slova: jazyk, denotát, konotát, komunikace, interakce, paralingvistické jevy, řečový registr, obsahový aspekt, symetrie, komplementarita, metakomplementarita, destruktivní hádka, potvrzení, odmítnutí, zbezpečnění, rituál

Klíčová slova:

.....

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

.....

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

PEASEOVI, A. a B. *Proč muži neposlouchají a ženy neumí číst v mapách*. 1. vyd. Brno: Jiří Altman, 2000, s. 320. ISBN : 80-86135-15-2.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Napište krátký text a měňte řečové registry
2. Najděte téma destruktivní hádky a akcentujte obsahový a vztahový aspekt
3. Sepište všechny vaše současné statusy

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 5:

NORMY , KONFORMITA

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Normy jsou kulturně hodnotové vzorce a jsou-li internalizovány (zvnitřněny jedincem), stávají se součástí osobnosti a vystupují jako *hodnotová orientace*. V soulase s takto internalizovanými normami provádíme hodnocení událostí a těmto

normám podřizujeme individuální život. Hodnotová orientace zjednodušuje život, není nutno nově hodnotit konkrétní situace, protože tato hodnocení již norma nabízí v hotové podobě. Normy umožňují člověku *ospravedlňovat své jednání* (není-li v rozporu), ale zároveň vytváří v člověku *závazky a povinnosti*. Mohou být závazné pro všechny příslušníky společnosti (tabu, incest), to jsou normy obecné, nebo pro někoho - normy speciální.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

1. Každá skupina vyjadřuje v normách to, co očekává od svých členů a tato svá očekávání provází různými typy sankcí.
2. Normy se liší hlavně silou sociálního tlaku, který je uplatněn v jejich dodržení a mírou sankcí za jejich nedodržení.
3. Podstatou **konformity** je podrobení se jedince co do úsudku i co do chování skupinovému nátlaku.

Klíčová slova: kulturně hodnotové vzorce, hodnotový systém, normy konvenční, institucionální, ideální, zvyky, obyčejy, mravy, tabu, legální svědomí, konformita

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

.....

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Kdo je v naší zemi tvůrcem institucionálních norem
2. Najděte střet dvou konvenčních norem
3. Popište osobní zážitek pravé konformity

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 6:

POSTOJE

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Člověk je tvor organizující a konzervující. Vytváří si v průběhu života (nebo přejímá v procesu socializace) celou škálu názorů, citů a reakcí ke svému nejširšímu okolí. Vytváří si postoje.

Postoj – „relativně trvalá soustava pozitivních nebo negativních hodnocení, emocionálního cítění a tendencí chování k objektu nebo proti objektům postoje.“ (dle Krech, Crutchfield a Ballachey, 1968, str. 170)

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

1. Postoj je relativně trvalá soustava pozitivních nebo negativních hodnocení, emocionálního cítění a tendencí chování k objektu nebo proti objektům postoje.
2. Postoj vždy obsahuje hodnocení.
3. Emocionální složka postojů je zpětně posilována hodnotovým systémem, do něhož je postoj pojat. Hodnotový systém svou vlastní silou zajišťuje rezistenci postoje vůči změně.

Klíčová slova: objekt postoje, hodnocení, dimenze kognitivní, emocionální, behaviorální, potřeby, hodnotový systém, kognitivní disonance

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

.....

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia 1999. s. 287. ISBN 80-200-0690-7.

VÝROST, J. *Sociálno-psychologický výskum postojov*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 1989. s. 344. ISBN 80-224-0054-8.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Sepište první 4 nejdůležitější hodnoty, které jsou na špici vašeho hodnotového systému
2. Který kognitivní element u vás by vedl ze změně postoje k partnerovi
3. Změny které složky postoje mění celý postoj

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 7:

SOCIALIZACE

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Při narození je dítě sociální bytostí, nediferencuje mezi lidmi, nejsou vytvořeny hranice mezi já a ne - já.

Člověk se rodí jako naivní, bezmocný, egocentrický organismus, který sice zraje – genetický kód je rozvíjen, ale bez začlenění do dynamiky a struktury sociokulturního prostředí: řeči, kulturních dovedností a návyků nejšířšího slova smyslu by se nemohl plně rozvinout. Osobnostní charakteristiky i vlastnosti situace jsou společně obsaženy v téměř každém sociálním chování. Osobnost tedy není jakýmsi dotvořeným a hotovým celkem, který vstupuje na scénu konkrétních situací – děje se tak postupně za vzájemného ovlivňování.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

1. V průběhu socializace se z jedince stává součástí společensko - kulturního systému; proces socializace je celoživotní, protože jedinec se díky měnícím se podmínkám, novým statusům a rolím dostává do nových situací, které

nemá dosud zvládnuty ve svém chování a musí se s nimi vyrovnat.

2. Výsledkem socializace je jedinec, začleněný do skupiny, schopný plnit očekávání skupiny nebo společnosti.
3. V určité fázi socializace se jedinec sám zmocňuje norem, které mu slouží jako nástroje v sociální situaci, později je předává dál a sám socializuje druhé.

Klíčová slova: jedinec, společnost, interakce, potřeby, náročné životní situace, imitace, identifikace, internalizace, model

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

.....

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 168. ISBN : 80-7178-198-3

HELUS, Z. *Psychologické problémy socializace osobnosti*. Praha : SPN, 1983. 220 s.

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia 1999. s. 287. ISBN 80-200-0690-7.

1.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Kdo byl pro vás v dětství modelem
2. Máte i nyní svůj model? Pokud ano, kdo jím je a proč?
3. Chcete být Vy pro své děti modelem?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 8:

SOCIÁLNÍ SKUPINY

ÚVOD A CÍL TÉMATU

K plnému pochopení sociálně psychologického ztvárnění osobnosti je třeba studovat začleňování této osobnosti do sociálně kulturního systému. Ať jedinec chce či nechce, je jednou provždy členem skupin. Někdy toto členství ve skupině člověka omezuje, ruší jeho tvůrčí schopnosti, ale někdy mu naopak členství pomáhá rozvinout se pod „ochranou“ vlastní skupiny. Pro každého jedince existuje vlastní skupina a různé cizí skupiny. Centrem zájmu sociální psychologie i této kapitoly jsou malé skupiny.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

1. Jedinec je jednou provždy členem skupin. Někdy toto členství ve skupině člověka omezuje, ruší jeho tvůrčí schopnosti, ale někdy mu naopak členství pomáhá rozvinout se pod „ochranou“ vlastní skupiny.
2. Pro každého jedince existuje vlastní skupina a různé cizí skupiny.
3. Lidé náležejí ke skupinám a část jejich sebeidentity má bázi ve skupinovém členství.
4. Ve skupině má členství pro jednotlivce velký význam: uspokojuje tím své potřeby.
5. S každým sociálním statutem je spjata nějaká sociální role.

Klíčová slova: malá skupina, sebeidentita, členství, referenční skupina, potřeby,

skupinové cíle a normy, vůdce, moc, status, role, statusová úzkost

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

.....

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 168. ISBN : 80-7178-198-3

HELUS, Z. *Psychologické problémy socializace osobnosti*. Praha : SPN, 1983. 220 s.

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia 1999. s. 287. ISBN 80-200-0690-7.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. V kolika skupinách jste nyní členem a proč?
2. Máte svoji vlastní referenční skupinu (y)?
3. Které skupiny jsou pro vás negativně referenční?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 9:

PŘEDSUDKY A STEREOTYPY

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Předsudek je fixovaný, předem zformovaný postoj k nějakému objektu, projevující se bez ohledu na individualitu nebo povahu tohoto objektu. Člověk, který má předsudky, nezvažuje při posuzování druhých žádná alternativní vysvětlení. Výsledek jeho interpersonálního hodnocení druhého je dopředu určen nějakou libovolnou vlastností druhého.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

1. Předsudek nejčastěji vyjadřuje hostilitu (nenávistnost) nebo agresi k lidem na základě jejich skupinového členství.
2. Předsudek je fixovaný, předem zformovaný postoj. Má tendenci k vysoké stereotypnosti, k emocionálnímu náboji postoje a nemění se lehkou pod vlivem opačné informace o objektu předsudku (postoje).
3. Existující předsudky dávají jednotlivcům příležitost k redukcí osobních konfliktů.
4. Stereotypy se váží k činnostem, které nejsou založeny na přímých a určitých znalostech, ale na obrazech, které si člověk sám vytvoří nebo které mu byly vštípeny. Stereotypy mají kategoriální povahu, která vyjadřuje přisuzování určitých charakteristik lidem na základě jejich skupinového členství.

Klíčová slova: agrese, ageismus, hypotéza obětního beránka, skupina, autostereotyp, heterostereotyp, tolerance

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 168. ISBN : 80-7178-198-3

HELUS, Z. *Psychologické problémy socializace osobnosti*. Praha : SPN, 1983. 220 s.

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia 1999. s. 287. ISBN 80-200-0690-7.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jste prost jakýchkoli předsudků?
2. Myslíte, že ageismus je spíše nyní na vzestupu nebo na ústupu?
3. Kterých stereotypů byste se rád zbavil?

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Reakce jednotlivce na osoby a věci se vytvářejí tím, co si o nich myslí - jeho světem poznání. Ale obraz nebo „mapa“ světa každé osoby je individuální. Ani dvě osoby nežijí ve stejném světě poznání. Často se proto dopouštíme chyby: máme za to, že naše vidění světa, naše perspektiva je správná a že ostatní musí vidět svět stejně, jako my.

Každý člověk má individuální vidění světa.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

1. Poznání jedince je výběrově organizované.
2. Reakce jednotlivce na osoby a věci se vytvářejí tím, co si o nich myslí - jeho světem poznání. Ale obraz nebo „mapa“ světa každé osoby je individuální. Ani dvě osoby nežijí ve stejném světě poznání. Často se proto dopouštíme chyby: máme za to, že naše vidění světa, naše perspektiva je správná a že ostatní musí vidět svět stejně, jako my.

Klíčová slova: kognitivní mapa, podnětový činitel, osobní činitel, výběrové zkreslení, implicitní teorie osobnosti, efekt primárnosti, halo-efekt, výběrová organizace, vztahový rámec, stereotypy, kauzalita, nesnášení dvojznačnosti

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

.....

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 168. ISBN : 80-7178-198-3

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia 1999. s. 287. ISBN 80-200-0690-7.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Porovnejte části kognitivní mapy myslivce a stavitele při pohledu na krajinu
2. Byl by z Vás díky Vaším pozorovacím schopnostem věrohodný svědek u soudu?
3. Jaké jsou Vaše základní prvky implicitní teorie osobnosti?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 11:

VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Člověk v průběhu života přijímá informace a hotové poznatky. Ve svém prostředí si tyto informace ověřuje nebo zpracovává na základě svých pozorování. Ale ne všechny informace mohou být ověřeny a ne všechny jsou spojeny s dostatečnými znalostmi jedince. Tímto vznikají jednoduchá mínění i složitější obrazy skutečnosti.

Každá osoba má mnoho mínění o nejrůznějších věcech a lidech. Odbornost, je založena na poznacích v jednom oboru vede k tomu, že přijímáme a tvoříme na jejich základě také mínění v jiných oblastech. Na rozdíl od poznatků oborů, který známe, mají tyto nově utvořené informace iracionální doprovod: *bývají tedy nejen názorem, ale i přesvědčením*. Mezi poznatky a míněním je rozdíl nejen v emocionálním obsahu, ale také gnoseologický.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

1. Veřejné mínění jsou soudy a úsudky, které jsou relativně obecné uvnitř velké skupiny a jejichž obecnost je výsledkem stejnosti veřejných informací.
2. Veřejné mínění dává člověku příležitost vytvářet si soudy a osobách, věcech a událostech, které nezná z vlastní zkušenosti nebo je zná jen nedostatečně.
3. Základní a zásadní vlastností veřejného mínění je to, že obsahuje určitou jednotící sílu; nepředstavuje součet jednotlivých mínění.
4. Na trvání veřejného mínění má vliv čas. Dynamika změny veřejného mínění je dána silou a rychlostí událostí, na které se vytváří.

Klíčová slova: názor, přesvědčení, image, zdroj, expert, celebrita, veřejnost, obecenstvo

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

.....

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

HAYESOVÁ, N. Základy sociální psychologie. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 168. ISBN : 80-7178-198-3

KRECH, D., CRUTCHFIELD, R.S., BALLACHEY, E.L. *Člověk v společnosti*. 1. vyd. Bratislava: SPN, 1968. s. 625.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN

978-80-7041-968-1.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia 1999. s. 287. ISBN 80-200-0690-7.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Máte sklon podléhat neveřejně veřejnému mínění?
2. Dovede si vždy vytvořit vlastní názor a vůbec nepodléháte veřejnému mínění?
3. Věříte výsledkům veřejného mínění, prezentovaným v mediích?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 12:

SOCIÁLNÍ OPORA

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Sociální opora může fungovat jako *nárazník* (buffering, Bakal, 1992, viz dále) proti negativním účinkům stresu, má tedy tlumící efekt, nebo je možné se setkat s pojetím, že sociální opora je neustále kolem nás, je nám poskytována lidmi v našem okolí a má charakter *sociální sítě*. Sociální opora se vyskytuje v několika variantách.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Sociální oporu můžeme definovat jako soubor vztahů, které jedinec percipuje v komunikační síti jako subjektivně významné pro zachování vlastní identity a psychické rovnováhy (Koubeková, 1997). Je možno ji také v širším pojetí vymezit jako „pomoc, která je poskytována druhými lidmi člověku, který se nachází v zátěžové situaci“ (Křivohlavý, 2001).

Klíčová slova: sociální opora, sociální síť, sebeúcta, evokační procesy, nevyžádaná pomoc, rodinná opora, vnímaná a obdržená opora, vnucená pomoc, sociotropie

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

.....

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

KOUBEKOVÁ, E. *Vztahy medzi percipovanou sociálnou oporou a niektorými osobnostnými charakteristikami adolescentov*. Psychológia a patopsychológia dieťaťa. 36, 2001, č. 1, s. 39-49.

KOUBEKOVÁ, E. *Charakteristika sociálnej podpory pubescentov v kontexte copingu*. Psychológia a patopsychológia dieťaťa, roč. 32, 1997, č. 2, s. 107-114.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Motivace sociální opory*. In MAREŠ, J. a kol. Sociální opora u dětí a dospívajících III. Hradec Králové: Nucleus 2003. s.98. ISBN 80-86225-47-1.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 180. ISBN 80-86225-47-1.

ŠOLCOVÁ, I., KEBZA, V. *Sociální opora jako významný protektivní faktor*. Československá psychologie, XLIII, 1999, č. 1. s. 19-38.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Máte potřebu vyžadovat oporu od druhých?
2. Otřese někdy nějaká událost zřetelně Vaší sebeúctou?
3. Myslíte, že s věkem narůstá u člověka autonomie?

Prostor pro odpovědi:

Téma č. 13:

PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Ve většině kultur si lidé pomáhají navzájem v řadě velkých či malých problémů. Tendujeme k tomu, že manifestujeme pomoc druhým jako civilizované sociální chování, jako komponentu morálního statusu jedince. Intuitivně však volíme od počátku našeho sociálního života spíše agresi, než prosociální chování: agrese slouží našemu Já, našemu univerzálnímu egoismu. Ale proč děláme věci pro *druhé*? Dostává se zde tedy do střetu *egoismus*, který je nám vlastní a který vychází z psychického korelátu biologického sebezáchovného pudu a *altruismus*, který je naučeným chováním.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

Lidé tendují k prosociálnímu chování napodobováním modelů, pod vlivem situačních faktorů, sociokulturních standardů a norem, očekávají odměnu či trest; objevili jsem řadu odpovědí z oblasti sociálně kognitivních výzkumů, zdůrazňujících vývoj schopností pochopit potřeby druhých a reagovat na ně vlastním chováním. Vývoj prosociálního chování je součástí socializačních praktik v rodině, podléhá situačním vlivům, je diferencován ve většině kultur podle pohlaví, jsou zde i mezikulturní rozdíly. Všechny tyto skutečnosti mohou mít vliv na individuální rozdíly v míře a způsobu prosociálního chování každého jedince.

Klíčová slova: prosociální chování, pomoc, altruismus, egocentrismus, observační učení, empatie, rodina

SHRNUTÍ A TÉMATA KE STUDIU

.....

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

KOUBEKOVÁ, E. Vztáhy medzi percipovanou sociálnou oporou a niektorými osobnostnými charakteristikami adolescentov. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*. 36, 2001, č. 1, s. 39-49.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 180. ISBN 80-86225-47-1.

KŘIVOHLAVÝ, J. Motivace sociální opory. In MAREŠ, J. a kol. Sociální opora u dětí a dospívajících III. Hradec Králové: Nucleus 2003. s.98. ISBN 80-86225-47-1.

LAŠEK, J. *Sociální psychologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 2. vyd. s. 142. ISBN 978-80-7041-968-1.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Altruismus je zděděný nebo naučený?
2. Platí, že rodiče častěji odměňují dívky za jejich prosociální chování než chlapce?
3. Dává současná výchova v rodinách prostor pro „nácvik“ prosociálního chování nebo píše akcentuje individualismus?

Prostor pro odpovědi:

SEZNAM POŽADAVKŮ K ABSOLVOVÁNÍ PŘEDMĚTU

Předmět bude uzavřen udělením zápočtu po úspěšném absolvování písemného zápočtového testu. Termíny zápočtů budou stanoveny po dohodě s vyučujícím na konci semestru a vypsány ve Fakultním informačním systému. Zkouška z předmětu je kombinovaná písemná a ústní.

SEZNAM OKRUHŮ KE ZKOUŠCE

1. Vztah sociální psychologie k příbuzným disciplínám
2. Nejstarší názory na sociální chování
3. Kultura
4. Jazyk a komunikace
5. Normy, konformita
6. Postoje
7. Socializace
8. Skupiny
9. Předsudky a stereotypy
10. Sociální percepce
11. Veřejné mínění
12. Sociální opora; autonomie
13. Prosociální chování